

Ceacht 6

Oifig an Choimisinéara Teanga

Aidhm: Go mbeadh eolas agus tuiscint ag na daltaí ar Oifig an Choimisinéara Teanga agus ar an obair a dhéanann an Oifig.

Torthaí Foghlama: Ag deireadh an cheachta, beidh tuiscint ag na daltaí:

- Ar obair Oifig an Choimisinéara Teanga.
- Ar an mbealach ina bhfuil cosaint tugtha don Ghaeilge faoin dlí.

Riachtanais don Rang:

- DVD den dráma atá i nGaeilge. Tá an ghearrthóg físe dar teideal ‘Ceacht 6’ ar an DVD le taispeáint don rang.
 - Tá dhá leagan den dráma ar an DVD. Is féidir leat leagan **gan fotheidil i mBéarla** a fháil má roghnaíonn tú “Gaeilge” ag tús an DVD nó is féidir leat leagan **le fotheidil i mBéarla** a fháil má roghnaíonn tú “English” ag an tús.
 - Tá an téacs i nGaeilge don dráma tugtha don mhúinteoir sa leabhrán seo.
- Bileog Oibre le fótachóipeáil ag an múinteoir do gach dalta. Tá an Bhileog Oibre le fáil sa leabhrán seo.
- Pinn dhaite agus páipéar bán do na daltaí.
- Póstaer mór den *Chairt Cearta Teanga* oifigiúil le crochadh sa seomra ranga. Tá an póstaer seo sa bhosca don mhúinteoir.
- Póstaer mór den *Chairt Cearta Teanga don Rang* le crochadh sa seomra ranga. Scríobh an rang an Chairt seo sa cheacht deiridh.

Tús an Ranga:

1. Ag tús an cheachta, tabhair chun cuimhne an obair a rinneadh ar an gCairt Cearta Teanga don Rang an tseachtain seo caite. Tarraing aird na ndaltaí ar an gCairt oifigiúil ó Oifig an Choimisinéara Teanga agus ar an gcosaint atá ag an nGaeilge faoi Bhunreacht na hÉireann.

Forbairt an Ranga:

2. Abair leis na daltaí go mbeidh siad ag féachaint ar dhráma ina ndéantar cur síos ar obair Oifig an Choimisinéara Teanga agus go mbeidh Bileog Oibre le freagairt acu.
3. Cuir an DVD ar siúl don rang.
4. Tabhair amach an Bhileog Oibre do gach dalta agus cuir an DVD ar siúl an athuair.
5. Téigh trí na freagraí atá tugtha ag na daltaí ar an mBileog Oibre.

Deireadh an Ranga:

6. Roinn na daltaí i ngrúpaí agus tabhair tasc amháin do gach grúpa, mar shampla:
- Póstaer a dhearadh ina dtugtar eolas maidir le hOifig an Choimisinéara Teanga agus conas teagmháil a dhéanamh leo.
 - Bileog eolais a dhearadh ina dtaispeántar na céimeanna éagsúla a leanann Oifig an Choimisinéara Teanga tar éis dóibh gearán a fháil.
 - Mana a chumadh a bheadh feiliúnach d'Oifig an Choimisinéara Teanga.
 - Clúdach don DVD a dhearadh a bheadh feiliúnach d'Oifig an Choimisinéara Teanga.
 - Dráma a scríobh maidir le gearán atá ag an ngrúpa faoi chearta teanga.

Dráma maidir le hOifig an Choimisinéara Teanga

Seo a leanas téacs an dráma ar an DVD.

Réamhrá:

An Coimisinéir Teanga: “Seán Ó Cuirreáin is ainm domsa. Cheap Uachtarán na hÉireann mé mar an chéad Choimisinéir Teanga sa bhliain 2004. Tá súil agam go mbainfidh sibh taitneamh as an dráma gairid seo a thugann léargas ar obair na hOifige seo.”

Radharc 1:

An gearánach ag siúl isteach in oifig phoiblí chun cárta aitheantais a fháil i nGaeilge.

- Áine: “Dia duit. Teastaíonn cárta aitheantais uaim i nGaeilge le do thoil.”
- Oifigeach: “I’m sorry, I’ve no Irish. How can I help you?”
- Áine: “Oh! So I suppose you want me to speak in English then. I’d like to get an ID card in Irish please.”
- Oifigeach: “Right, well, you’ll have to fill out one of these forms but I’m not sure that the card will be in Irish.” (Tugann sí foirm i mBéarla d’Áine)
- Áine: “Can I get this form in Irish please?”
- Oifigeach: “I don’t think we have them in Irish.”
- Áine: “Oh! Well, you see, I really need this ID card as soon as possible and I can’t wait for you to get the Irish version.”
- Oifigeach: “Well, do you want to give me your details and I can input them straight into the computer. What’s your name please?”
- Áine: “Áine de Búrca.”
- Oifigeach: “What’s that in English?”
- Áine: “My name is in Irish. I don’t use the English version of it.”
- Oifigeach: “How do you spell it?”
- Áine: “Áine de Búrca.”
- Oifigeach: “OK. I think I’ve got that. I do have to tell you though that our computer system which creates the ID card doesn’t necessarily deal with the fada.”

- Áine: “Ok, well I’m very unhappy about this; that means my name is going to be spelled incorrectly on the card.”
- Oifigeach: “Well there’s not much I can do about that.”
- Áine: “Well, I think I’m going to have to make a complaint then.”

Radharc 2:

Áine ag siúl amach as an oifig agus í ag cur glooch ar a fón póca ar Oifig an Choimisinéara Teanga. Freagraíonn Niamh atá ag obair in Oifig an Choimisinéara Teanga. Niamh le feiceáil ina suí ag ríomhaire agus an fón ina láimh aici.

- Niamh: “Dia duit. Oifig an Choimisinéara Teanga anseo. Niamh ag caint.”
- Áine: “Dia duit. Is mise Áine de Búrca. Bhí mé ag iarraidh cárta aitheantais a fháil i nGaeilge ach ní raibh mé in ann. Céard is féidir a dhéanamh faoi seo?”
- Niamh: “Cuirfidh mé tríd thú chuig Sinéad Ní Chathasaigh agus beidh sí in ann déileáil le do ghearán.”
- Áine: “Ó, iontach, go raibh míle maith agat.”

Radharc 2B:

Sinéad le feiceáil san oifig ag freagairt an ghutháin.

- Sinéad: “Tuigim go dteastaíonn uait gearán a dhéanamh”.
- Áine: “Bhí mé ag iarraidh cárta aitheantais a fháil i nGaeilge le m’ainm air i nGaeilge ach ní raibh mé in ann. Ní raibh an fhoirm iarratais acu i nGaeilge ach an oiread”.
- Sinéad: “An féidir leat an t-eolas go léir a chur chugam le do thoil?”
- Áine: “Cuirfidh mé ríomhphost chugat. Cén seoladh ríomhphoist atá agaibh?”
- Sinéad: “Cuir an ríomhphost chuig eolas@coimisineir.ie. Tabhair dom an t-eolas ar fad faoin méid a tharla agus rachaimid i dteagmháil leis an gcomhlacht poiblí maidir leis seo. Tiocfaidh mé ar ais chugat i ndiaidh dom do ghearán a fhiosrú.”
- Áine: “Go raibh míle maith agat. Slán go fóill.”

Radharc 3:

Radharc de sheomra in oifig. Ríomhaire glúine agus comhaid ar an mbord. Tá Oifigeach Gaeilge an chomhlachta phoiblí, Diarmuid Mac Eoin, ag suí os comhair Shéamuis Uí Chonghaile ó Oifig an Choimisinéara Teanga.

- Séamus: “Dia duit; is mise Séamus Ó Conghaile ó Oifig an Choimisinéara Teanga.”
- Diarmuid: “Dia is Muire duit, a Shéamuis; is mise Diarmuid Mac Eoin, an tOifigeach Gaeilge sa chomhlacht poiblí seo.”
- Séamus: “Is deas casadh leat, a Dhiarmuid. Is é an ról atá agamsa le hOifig an Choimisinéara Teanga ná a chinntiú go bhfuil an scéim teanga á cur i bhfeidhm mar is ceart. Anois, is léir ó mo chuid fiosrúchán go bhfuil go leor dul chun cinn déanta agaibh maidir le seirbhísí a chur ar fáil i nGaeilge. Ach, tá deacrachtaí ann fós.”
- Diarmuid: “Bhuel, tá an suíomh gréasáin ar fáil i nGaeilge agus i mBéarla. Tá na bileoga eolais agus na foirmeacha iarratais ar fáil i nGaeilge agus i mBéarla agus tá seirbhís chuntair i nGaeilge ar fáil in oifigí áirithe.”

Feictear iad ag labhairt lena chéile agus iad ag cur tic le liosta anois is arís.

Séamus: “Anois, ar ábhar eile, tá gearán tagtha isteach chuig Oifig an Choimisinéara Teanga ó dhalta scoile a raibh deacrachtaí aici cárta aitheantais a fháil i nGaeilge. Ní raibh an gearánach in ann foirm iarratais a fháil i nGaeilge agus dúradh léi nach raibh an córas ríomhaireachta atá agaibhse in ann déileáil leis an síneadh fada.”

Diarmuid: “Bhuel, ba chóir go mbeadh na foirmeacha iarratais ar fáil i nGaeilge agus i mBéarla. Maidir leis an gcóras ríomhaireachta, beidh orm an scéal sin a fhiosrú duit mar níl mé ró-chinnté faoi.”

Séamus: “Chomh maith leis sin, thug sí faoi deara go raibh na comharthaí uile a bhí san oifig i mBéarla amháin.”

Diarmuid: “Ba chóir go mbeadh na comharthaí in airde go dátheangach.”

Séamus: “Ba chóir. Faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla tá dualgas ar chomhlachtaí poiblí comharthaí a bheith in airde acu (i nGaeilge nó) i nGaeilge agus i mBéarla.”

Diarmuid: “Bhuel, mar a deirimse, tiocfaidh mé ar ais chugat maidir leis na rudaí sin go léir.”

Radharc 4:

Radharc d'Áine in éineacht le cara léi.

Áine: “Breathnaigh. Tháinig mo chárta aitheantais sa phost inniu. Tá sé uile i nGaeilge.”

Risteard: “Tá sé sin thar cionn. Caithfidh mise mo chárta aitheantais a fháil. An bhfuil d'ainm litrithe i gceart acu?”

Áine: “Tá. Creid nó ná creid é, tá chuile shórt i gceart ar an gcárta sin, fiú m'ainm!”

Nótaí don Mhúinteoir:

Leagann Acht na dTeangacha Oifigiúla dualgais dhíreacha ar chomhlachtaí poiblí, mar atá:

- Litir nó ríomhphost i nGaeilge a fhreagairt i nGaeilge.
- Cora poist a eisiúint ag an am céanna i nGaeilge agus i mBéarla. Is eolas ginearálta a chuirtear chuig an bpobal iad cora poist.
- Doiciméid thábhachtacha ar nós tuarascálacha bliantúla a sholáthar ag an am céanna i nGaeilge agus i mBéarla.
- Comharthaí a chur in airde i nGaeilge agus i mBéarla.
- Stáiseanóireacht a úsáid i nGaeilge agus i mBéarla.
- Fógairtí taifeadta béil a úsáid i nGaeilge agus i mBéarla, mar shampla ar ghutháin.

Sa bhreis ar na dualgais dhíreacha faoin Acht, leagtar tuilleadh dualgas ar chomhlachtaí poiblí faoi scéimeanna teanga. Is ionann scéim teanga agus plean reachtúil teanga ina gcuirtear síos ar na seirbhísí i nGaeilge a sholáthraíonn an comhlacht poiblí (mar shampla seirbhís duine le duine, suíomh gréasáin, foirmeacha iarratais srl) agus mar a fhorbrófar iad in imeacht tréimhse trí bliana.

Déanann Oifig an Choimisinéara Teanga monatóireacht ar na comhlachtaí poiblí le cinntiú go bhfuil na scéimeanna teanga á gcur i bhfeidhm.

Bileog Oibre do Cheacht 6

1. Cad iad na deacrachtaí a bhí ag Áine de Búrca agus í ag iarraidh cárta aitheanta is a fháil i nGaeilge ?

2. Cén gearán a bhí ag Áine de Búrca?

3. Cad a d'iarr Sinéad Ní Chathasaigh ar Áine a dhéanamh?

4. Cén ról atá ag an bhfear ó Oifig an Choimisinéara Teanga, Séamus Ó Conghaile?

5. Ainmnigh TRÍ rud atá déanta ag an gcomhlacht poiblí chun a scéim teanga a chur i bhfeidhm?

6. Cén chaoi ar réitíodh gearán Áine?
